

กระทู้ถามที่ ๒๖๕/ร.

สภาผู้แทนราษฎร

๒๒ มกราคม ๒๕๕๓

เรื่อง การติดตามประเมินผลนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอตั้งกระทู้ถาม ถามนายรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

เนื่องด้วยรัฐบาลได้เสนอนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี และได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว ซึ่งพบว่ามีปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณ ปัญหาคุณภาพของการจัดการศึกษา หรือการลาออกกลางคันของนักเรียนกว่าร้อยละ ๓๐ เป็นต้น ทำให้นโยบายดังกล่าวยังไม่เกิดผลเท่าที่ควร ส่งผลกระทบต่อครู ผู้ปกครองและนักเรียนในวงกว้าง จำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบและประเมินผลความคุ้มค่าเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวมากที่สุด จึงขอเรียนถามว่า

๑. รัฐบาลได้มีการติดตามประเมินผลโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในส่วนที่มีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ หรือไม่ ขอทราบรายละเอียด

๒. รัฐบาลมีวิธีการใดในการตรวจสอบประเมินผลระดับคุณภาพทางการศึกษา ทั้งด้านผู้เรียน ผู้สอนและสถานศึกษา ภายหลังจากที่ได้มีการดำเนินโครงการดังกล่าว ขอทราบรายละเอียด

๓. รัฐบาลมีมาตรการป้องกันการทุจริตในการดำเนินการตามโครงการในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับกระทรวงที่รับผิดชอบไปจนถึงหน่วยงานระดับท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการจัดสรรงบประมาณและการปฏิบัติหน้าที่ ขอทราบรายละเอียด

ขอให้ตอบในที่ประชุมสภา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

เรวัต สิริกุล

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

คำตอบกระทู้ถามที่ ๒๖๕/ร.

ของ นายเรวัต สิริบุญกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เรื่อง การติดตามประเมินผลนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ

ข้าพเจ้า นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ขอตอบกระทู้ถาม เรื่อง การติดตามประเมินผลนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ของท่านสมาชิกผู้มีความเกี่ยวข้อง ดังนี้

คำตอบข้อที่ ๑

ขอเรียนว่า รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ติดตามประเมินผลโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในส่วนที่มีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และกำหนดหลักการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติได้แก่ แต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลจากส่วนกลาง แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลในระดับเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาระบบการควบคุมภายในสถานศึกษา โดยให้ภาคีทั้ง ๔ ฝ่าย คือ ตัวแทนครู ผู้ปกครอง นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาท สำหรับวิธีการดำเนินการในการติดตามนั้นจะใช้วิธีการออกติดตามลงไปในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา วิธีการรายงาน การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ การรายงานผลทางไกลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีการประชุมสัมมนาทางวิชาการ การสำรวจความคิดเห็นโครงการ การวิจัยผลการดำเนินงานตามนโยบายของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในเขตตรวจราชการที่ ๔ และ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๕๒ ทั้งนี้ได้มีข้อสรุปผลการติดตามประเมินผลโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพและที่มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

๑. โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายรัฐบาล ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์ การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกัน ผู้ปกครองสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และผู้เรียนได้รับการศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนดและมีคุณภาพสูงขึ้น เงินที่ผู้ปกครองหรือนักเรียนสละสิทธิ์ นำมาจัดสรรให้กับโรงเรียนที่ด้อยโอกาส เพื่อให้เกิดการพัฒนาในสังกัด (ทั้งนี้ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติและวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมในมาตรการที่เกี่ยวข้อง และระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๘) เมื่อจัดสรรงบประมาณบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการแล้ว ยังขาดงบประมาณจำนวนหนึ่ง เนื่องจากมีผู้เรียนที่เข้ามาเรียนใหม่ ได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมในงบกลางรายการเงินสำรองจ่ายกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นไปยังสำนักงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามเป้าหมาย

๒. จากการติดตามประเมินผล พบว่า นโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ของรัฐบาล มีจุดเด่นคือ เป็นนโยบายที่ดี เป็นประโยชน์โดยตรงกับผู้เรียน เป็นนโยบายที่มีความคุ้มค่ามาก เป็นการช่วยลดภาระรายจ่ายของผู้ปกครองในระดับหนึ่งและสร้างโอกาสทางการศึกษา ส่วนจุดอ่อนคือ เรื่องการใช้จ่ายเงินซึ่งเป็นเรื่องใหม่ ทางสถานศึกษาต้องระมัดระวังเรื่องของใบเสร็จรับเงิน (กรณีสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมาตรวจขอคู่มือหลักฐานใบเสร็จรับเงินค่าชุดเครื่องแบบนักเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องใช้ระยะเวลามากในการติดตามจากผู้ปกครองให้ครบ) เรื่องหนังสือเรียน มีข้อเสนอเรื่องหนังสือพิมพ์เรียน ๓ ปี ขอให้ทบทวน ว่าควรแจกให้ฟรีเพื่อให้นักเรียนจะได้นำไปทบทวนขีดเขียนเตรียมสอบเรียนต่อได้ ส่วนหนังสือเรียน ควรมีการแบ่งสัดส่วนของการซื้อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด ซื้อสื่อ ICT ที่ทันสมัยหรือซื้อสื่อและวัสดุการเรียนการสอนอย่างอื่น เพื่อให้เด็กสามารถมีวิธีการเรียนที่หลากหลายส่งเสริมให้มีการคิดวิเคราะห์เป็น สำหรับการรับเงินค่าชุดนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน ควรมีหนังสือแจ้งให้ผู้ปกครองทราบโดยตรงว่าให้มารับเงินโดยแจ้ง ๒ ครั้งก่อน เพื่อป้องกันการผิดพลาด นอกจากนี้ในเรื่องกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีข้อคำถาม เช่น เด็กต้องการไปเที่ยวทะเล ภูเขา เงินที่ได้ไม่เพียงพอ สามารถเก็บจากผู้ปกครองได้หรือไม่

๓. จากรายงานสรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องการดำเนินงาน โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ โดยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

๑) ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป และนักเรียน ต่างเห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ เป็นแนวนโยบายที่ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมอย่างยิ่ง แต่มีบางประเด็นเห็นว่าโครงการดังกล่าว สามารถช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายได้เพียงบางส่วน และหากโครงการนี้ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผลประโยชน์จากโครงการนี้จะทำให้เด็กและผู้ปกครองจะได้รับอย่างเต็มที่ ส่วนวิธีการดำเนินงาน กระบวนการตรวจสอบต้องมีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และทุกขั้นตอนของการดำเนินงานสามารถปิดช่องโหว่ของการทุจริตระหว่างผู้บริหาร สถานศึกษา และผู้ประกอบการ ส่วนการปฏิบัติงานในส่วนของบุคลากรทางการศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระของผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตามทุกฝ่ายเห็นว่า เนื่องจากเป็นโครงการใหม่ หากมีการปรับปรุงระบบการปฏิบัติงาน และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานของปีนี้จะทำให้การดำเนินงานในปีต่อไปจะง่ายและสะดวกมากขึ้น

๒) ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ นโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ พบว่า ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้เพิ่มงบประมาณในโครงการให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายของนักเรียน หรือค่าใช้จ่ายรายหัว ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของโครงการ ทั้งวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลดี ผลเสีย ขั้นตอนการดำเนินงาน ข้อควรปฏิบัติ ระเบียบวิธีการช้อยกเว้นต่าง ๆ ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้ไปในทิศทางเดียวกัน และก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริง ควรมีการติดตามผลการปฏิบัติ เพื่อป้องกันการทุจริตของสถานศึกษากับผู้ประกอบการ ควรดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง โดยการพิจารณาจากฐานะความยากจนของผู้ปกครอง ความพร้อมของผู้ที่จะขอรับสิทธิและไม่ขอรับสิทธิให้ชัดเจน ควรมีกระบวนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรสนับสนุนส่งเสริม และไม่ควรมีการยึดถือเรื่องผลประโยชน์อื่นแอบแฝง ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เด็กและประชาชนได้รับอย่างแท้จริง และควรพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอน พัฒนาบุคลากร พัฒนาคุณภาพครูผู้สอน อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนควบคู่กับการเปิดโอกาสทางการศึกษา

๔. จากรายงานผลการวิจัย เรื่อง ผลการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ของสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตตรวจราชการที่ ๔ และ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๕๒ พบว่า ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ในด้านหนังสือเรียน ด้านอุปกรณ์การเรียน ด้านเครื่องแบบนักเรียน และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในภาพรวม สำหรับด้านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการของครู และนักเรียน และสามารถจัดได้ทั้ง ๔ กิจกรรม ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการเรียนหนังสือมากขึ้น ในส่วนของการสละสิทธิ์ มีผู้ปกครองเพียงบางส่วนที่สละสิทธิ์ ในด้านของผู้บริหารหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงาน และมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบาย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ดำเนินการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ และการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามปฏิทินการปฏิบัติงานครบทุกอย่าง สำหรับปัญหาอุปสรรคพบว่า งบประมาณที่จัดสรร ยังไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริง การส่งมอบหนังสือเรียนล่าช้า มีความยุ่งยากในการเรียกเก็บใบเสร็จรับเงิน การรายงานผลการดำเนินงานกระชั้นชิดเร่งด่วน ไม่มีแบบแผนที่แน่นอนและนักเรียนย้ายสถานศึกษาหลังจากได้รับเงินตามโครงการทำให้เกิด

การใช้สิทธิเข้าซื้อ ในส่วนของข้อเสนอเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายในปีต่อไปประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นนั้น หน่วยงานส่วนกลางควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และทันต่อความต้องการของสถานศึกษา และควรอบรม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ จัดประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบด้านต่าง ๆ ให้สถานศึกษาดำเนินการอย่างถูกต้องตามที่นโยบายกำหนด และผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด เพื่อความถูกต้อง โปร่งใส ปราศจากการร้องเรียนในเรื่องต่าง ๆ

๕. จากกรณีการติดตาม และประเมินกระบวนการนำนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ไปปฏิบัติในสถานศึกษา : การประยุกต์วิธีการประเมินแบบผสมผสานของ ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาที คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำแนกตามองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ (ปีการศึกษา ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔) พบว่า

๑) ปัญหาอุปสรรค การจัดองค์กร คณะกรรมการภาคี ๔ ฝ่าย ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในระบบการบริหารงานของสถานศึกษา

๒) การวางแผน ผู้ปฏิบัติได้รับการชี้แจงที่ไม่ชัดเจนจากผู้บริหารและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกี่ยวกับรายละเอียด และแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายทำให้ไม่เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงาน และเมื่อพบปัญหาในระหว่างการดำเนินการก็ไม่มีแหล่งข้อมูลที่สามารถให้ความชัดเจนได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับสถานศึกษามีความกังวลในการดำเนินงาน ส่วนในด้านของงบประมาณมี ๓ ประเด็น คือ ไม่มีการชี้แจงการจัดสรรงบประมาณให้ชัดเจน ทำให้มีความเข้าใจผิดในการจัดสรรเงินงบประมาณในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน งบประมาณที่จัดสรรให้กับสถานศึกษามีความล่าช้าไม่ทันต่อการดำเนินการ และงบประมาณที่จัดสรรให้กับนักเรียน เรื่องของค่าเครื่องแบบและค่าอุปกรณ์การเรียน (ข้อมูล ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๑) ไม่ตรงกับจำนวนนักเรียนของสถานศึกษาในปัจจุบัน

๓) การประชาสัมพันธ์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์จากโทรทัศน์ ไม่มีความชัดเจน ทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เมื่อมาร่วมฟังการชี้แจงการดำเนินงานจากสถานศึกษาทำให้เกิดความลำบากในการชี้แจงและเกิดความเข้าใจผิดต่อสถานศึกษา

๔) การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ การส่งให้สำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ครั้งแรก ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ล่าช้า การสำรวจนักเรียนสละสิทธิ์ทำได้ยาก เนื่องจากเป็นสัปดาห์สอบปลายภาค นักเรียนไม่ได้มาสถานศึกษาทุกวัน ในกรณีที่เด็กย้ายสถานศึกษา พบว่า ไม่สามารถตรวจสอบว่านักเรียนได้รับสิทธิตามนโยบายจากสถานศึกษาเดิมแล้วหรือไม่

๕) การจัดซื้อหนังสือเรียน การคัดเลือกหนังสือเรียนจากแหล่งข้อมูลที่นโยบายกำหนด ทำให้มีหนังสือเรียนประจำวิชาเลือกน้อย ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการเรียน การสอนของครูผู้สอน การจัดซื้อหนังสือเรียนตามที่นโยบายกำหนดต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่มาจากประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อ (ถ้ามี) และคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ อย่างน้อย ๑ คน เนื่องจากในบางวิชาหนังสือเรียนผลิตไม่ทัน และไม่เพียงพอกับความต้องการ ของสถานศึกษา จึงมีการส่งหนังสือเรียนไปให้กับสถานศึกษาหลายครั้ง ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถ ที่จะเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุได้ทุกครั้งที่มีการ ส่งมอบหนังสือเรียน ร้านค้าที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานศึกษาไม่สามารถจัดส่งหนังสือเรียนได้ทัน ตามกำหนด เนื่องจากร้านค้าเหล่านี้ได้รับการสั่งซื้อหนังสือเรียนจากสถานศึกษาหลายแห่ง จึงดำเนินการส่งหนังสือเรียนให้สถานศึกษาไม่ทันตามกำหนดเวลา ทำให้การดำเนินงานของ สถานศึกษาล่าช้า

๖) การดำเนินงานเรื่องเครื่องแบบนักเรียน และอุปกรณ์การเรียนสถานศึกษา ไม่สามารถติดตามใบเสร็จจากผู้ปกครองได้ครบร้อยละร้อย ใบเสร็จที่ผู้ปกครองนำมาส่งมีรายการ สินค้าที่ไม่ถูกต้อง

๗) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ไม่พบปัญหา

๘) การติดตามและตรวจสอบ การกำหนดให้สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงาน ผ่านเว็บไซต์ พบว่า เว็บไซต์ไม่สามารถใช้งานได้

สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบายนั้น ควรพิจารณา ความเหมาะสมของคณะกรรมการดำเนินงาน เช่น อาจลดคณะกรรมการภาคี ๔ ฝ่าย และเพิ่ม ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการดำเนินงานให้มากขึ้น ควรเพิ่มความยืดหยุ่น ในการคัดเลือกหนังสือเรียนจากแหล่งต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของอาจารย์ประจำวิชาในแต่ละสถานศึกษา ควรมีทางเลือกที่หลากหลายในการนำเงินค่าบริการสารสนเทศ /ICT มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสมกับสภาพผู้เรียน เช่น การให้บริการสารสนเทศ /ICT ในระดับอนุบาลควรเป็นการ จัดซื้อสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนมากกว่าที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบ ของคอมพิวเตอร์ สำหรับระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา อาจจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับโปรแกรมใหม่ ๆ ที่อยู่นอกหลักสูตรในช่วงเย็นวันธรรมดา หรือวันเสาร์ อาทิตย์ เป็นต้น

ในส่วนของการเสนอและการนำผลการวิจัยไปปฏิบัตินั้น ควรมีการชี้แจงนโยบายกับผู้ปฏิบัติ โดยการจัดประชุมชี้แจงผู้มีส่วนรับนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาจจัดศูนย์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในทางปฏิบัติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติในสถานศึกษาไปปรับปรุงเพื่อใช้ในการประเมินกระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลารวมไปถึงการปรับลดข้อคำถามของเครื่องมือในแบบประเมินให้น้อยลงตามความเหมาะสม สถานศึกษาควรมีการพัฒนากระบวนการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการติดตาม และตรวจสอบสถานศึกษาขนาดเล็ก ควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียนร่วมกันและเพื่อให้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรเกิดประโยชน์สูงสุดทางการศึกษา ควรมีหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่มีความเข้าใจในระบบการดำเนินงานของสถานศึกษา ตรวจสอบการใช้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรหรือควรให้สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี

๖. รายงานสรุปการติดตามประเมินผลโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

๑) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

(๑) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีการติดตามผลการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา (กศน. อำเภอ) จำนวนทั้งหมด ๘๒๗ แห่ง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเสร็จ จำนวน ๕๕๒ ชุด (คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕๕) พบว่า ในภาพรวมมีสถานศึกษาจำนวนน้อยมาก (ระหว่างร้อยละ ๐.๓๖ - ๑๕.๐๔) ที่รายงานว่ามีปัญหาในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพตามนโยบาย โดยปัญหาอุปสรรคที่สถานศึกษาพบมากที่สุด คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ไม่เพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนเพื่อปรับพื้นฐาน งบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่เพียงพอ และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนเพื่อปรับพื้นฐานจำกัด ไม่สอดคล้องกับสภาพที่ควรจะเป็น สื่ออุปกรณ์การสอนของครู หรือหนังสือที่นอกเหนือจากแบบเรียนเพื่อให้บริการในห้องสมุด

ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่ชัดเจนในเรื่องระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนล่าช้าตามลำดับ และสถานศึกษาร้อยละ ๒.๕๔ มีข้อเสนอแนะว่า สื่ออุปกรณ์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีหลากหลาย รองลงมา เห็นว่า ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตามลำดับ

(๒) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้ติดตามการดำเนินการ โครงการ มีปัญหาอุปสรรคที่พบบางประการ เช่น โรงเรียนซื้อหนังสือเสริมความรู้ให้นักเรียน มากเกินจำเป็น โรงเรียนได้รับหนังสือเรียนจากสำนักพิมพ์ล่าช้า นักเรียนไม่สามารถฉายละเอียดลงในหนังสือเรียนได้ การติดตามเอกสารใบเสร็จรับเงินจากผู้ปกครองได้ล่าช้า ผู้ปกครองไม่ทราบ รายละเอียดการอุดหนุนตามโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการส่งหนังสือ และประชุมร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน เพื่อซักซ้อมแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๒) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ มีการกำหนดการติดตามผลการดำเนินงาน ๓ วิธี คือ ติดตามรายงานผลทางเว็บไซต์ การติดตามผลการดำเนินงานที่สถานศึกษา (ภาคสนาม) และการติดตามผลจากการร้องเรียนตามสื่อประเภทต่าง ๆ โดยสรุปได้ ดังนี้

(๑) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง มีการประชุมชี้แจงการดำเนินงาน โดยแต่งตั้งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รับผิดชอบสถานศึกษาเป็นรายโรงเรียน และแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน เพื่อให้สถานศึกษาได้พิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียน มีการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาในสังกัด โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยละ ๕๓ ดำเนินการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาในสังกัดได้ครบทุกโรงเรียน

(๒) สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียนให้นักเรียนยืมเรียนครบทุกโรงเรียน โดยวิธีตกลงราคา จำนวน ๒๓,๒๑๒ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕๑ วิธีสอบราคา จำนวน ๓,๖๗๓ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๐ วิธีพิเศษ จำนวน ๔,๓๑๕ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๑ และวิธีการประกวดราคา จำนวน ๑๕ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๐.๐๖ ซึ่งมีโรงเรียนที่ได้หนังสือเรียนไม่ครบทันเปิดภาคเรียน ซึ่งโรงเรียนได้แก้ปัญหา

ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การนำหนังสือที่ซื้อไว้ในปีก่อน ๆ แต่สภาพดีมาใช้ทดแทน หรือให้นักเรียนยืมหนังสือเรียนจากรุ่นพี่ นำหนังสือเก่าให้นักเรียนยืมเรียน และถ่ายเอกสารหนังสือเรียนให้นักเรียนใช้เรียนไปพลางก่อน ซึ่งทำให้นักเรียนมีหนังสือเรียนทันในภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๒ และโรงเรียนดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง ๔ กิจกรรม ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๒ พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมค่ายวิชาการ จำนวน ๑๒,๕๓๕ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๐๔ จัดกิจกรรมค่ายคุณธรรม ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด จำนวน ๑๒,๖๖๘ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๘๒ จัดกิจกรรมทัศนศึกษา จำนวน ๑๑,๕๓๑ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๕๑ โรงเรียน และจัดบริการสืบค้นข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๒๐ ชั่วโมง/คน จำนวน ๑๕,๔๑๕ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๑๖

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมมือกับ สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ซึ่งดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๕๒ โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ๓ กลุ่ม รวม ๕,๓๘๔ คน คือ กลุ่มบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา สำหรับการติดตามผลประเมินการดำเนินงาน ทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-MES) และทางเว็บไซต์ของสำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้สถานศึกษาในสังกัด จำนวน ๓๑,๓๐๕ โรงเรียน รายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อหนังสือเรียนพบว่า ดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียนครบถ้วนทุกโรงเรียนแล้ว โดยมีโรงเรียน จำนวน ๑,๒๐๐ แห่ง ที่ร้านค้าอยู่ระหว่างการส่งมอบหนังสือเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ติดตามกำกับให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการจัดซื้อหนังสือเรียนให้เสร็จสิ้น นักเรียนมีหนังสือเรียนครบทุกคน

๓) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ พบปัญหา อุปสรรค ดังนี้

(๑) เป็นโครงการใหม่ สถานศึกษาจึงไม่มั่นใจในแนวปฏิบัติเกรงว่าจะผิดระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ และความชัดเจนในการดำเนินงานยังขาดประสิทธิภาพ

(๒) สถานศึกษาส่วนมากได้มีการประชาสัมพันธ์ และดำเนินการรับนักเรียนใหม่ ตั้งแต่เดือนมกราคมเป็นต้นมา และได้เก็บค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไปแล้ว ภายหลังต้องทำความเข้าใจ และชี้แจงการคืนเงิน หรือการเก็บเพิ่มเติม ทำให้สถานศึกษา และผู้ปกครองเกิดความสับสน

(๓) สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา “หนังสือเยี่ยมเรียน” ไม่สอดคล้องกับการใช้งานจริง ของนักเรียนที่ต้องการจด เขียนบันทึกลงในหนังสือ และต้องการนำไปใช้อ้างอิงในการประกอบอาชีพ

(๔) สภาพหนังสือเยี่ยมเรียน เมื่อครบภาคเรียนแล้ว มีการชำรุดเสียหาย ไม่เหมาะที่จะนำไปใช้ในรุ่นต่อไป และการคืนหนังสือเยี่ยมเรียน เป็นภาระกับสถานศึกษาในการจัดหาสถานที่ และการเก็บรักษา

๔) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เนื่องจากลักษณะของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยของรัฐ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีฐานะเป็นเหมือนห้องปฏิบัติการของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน และจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเอกลักษณ์แต่ละสถาบัน ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ทั้งเรื่องของรูปแบบนักเรียน หนังสือเรียน และอุปกรณ์การเรียน จะมีความหลากหลาย และแตกต่างกันตามที่แต่ละสถาบันกำหนด ทำให้พบปัญหาในช่วงแรกของการดำเนินโครงการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนสาธิตยังไม่มีความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการ ได้มีการแก้ปัญหาโดยจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องแนวทางปฏิบัติ โดยเชิญผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และจัดทำแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแจ้งมหาวิทยาลัยทราบ และถือปฏิบัติไปในทางเดียวกัน

๗. การติดตามประเมินผลโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพของหน่วยงานอื่น เช่น

๑) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีปัญหาอุปสรรคคือ จะต้องจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินโครงการสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ๑๕ ปี ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรายโรงเรียน เพื่อขอเบิกงบประมาณที่คลังจังหวัดต่อไป

๒) กรุงเทพมหานคร ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี ให้ร้อยละ ๖๐ ของจำนวนนักเรียน และกรุงเทพมหานคร สมทบให้อีกร้อยละ ๔๐ เพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามนโยบาย

คำตอบข้อที่ ๒

ขอเรียนว่า รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีวิธีการตรวจสอบประเมินผลระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งด้านผู้เรียน ผู้สอน และสถานศึกษา ภายหลังจากที่ได้มีการดำเนินโครงการ โดยมีหน่วยงานในสังกัดและหน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบดำเนินการ ดังนี้

๑. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

๑) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ดำเนินการให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในการดำเนินการ เมื่อสถานศึกษาดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาแล้วจะต้องดำเนินการประเมินตนเองเพื่อทราบผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในรอบปีว่า ผลการดำเนินงานสัมฤทธิ์ผลเพียงใด ปัจจัยใดที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ซึ่งการจัดการเรียน การสอนตามนโยบาย เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยการดำเนินการภายใต้โครงการประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ ในรอบ ๖ เดือนแรกของปีงบประมาณ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาการให้คะแนนตัวชี้วัด และแนวทางการประเมินมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นเครื่องมือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตามมาตรฐานการศึกษาใหม่ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๓ และจัดทำคู่มือการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างมีมาตรฐานเทียบเท่าสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สพศ.) และจัดอบรมยกระดับศักยภาพผู้ปฏิบัติงานระบบประกันคุณภาพภายในให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำระบบประกันคุณภาพภายใน ตามกระบวนการ PDCA เพื่อตรวจสอบประเมินผลระดับคุณภาพทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

๒) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จะทำการตรวจสอบประเมินผลระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน จากคะแนนผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สพศ.) ซึ่งที่ผ่านมา นักเรียนในโรงเรียนเอกชนมีระดับคะแนนผลการทดสอบระดับชาติสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และมีร้อยละของจำนวนโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสูง

๒. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานในสังกัด ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียน ผู้สอน และสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น การลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ โดยให้มีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อน/หลังการดำเนินโครงการวิเคราะห์อัตราการเข้าเรียน การออกกลางคัน และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้อง เมื่อสิ้นปีการศึกษา ๒๕๕๓

๓. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กำหนดนโยบายให้สถานศึกษา พัฒนาระบบการควบคุมภายในสถานศึกษา โดยกำหนดให้ตั้งคณะกรรมการภาคี ๔ ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนชุมชน และผู้แทนนักเรียน อย่างน้อยผู้แทนฝ่ายละ ๓ คน ประธานอาชีวศึกษาจังหวัด คณะกรรมการติดตามประเมินผล และมีคู่มือกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถสร้างความเข้าใจ และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด มีจำนวนนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในระบบเพิ่มขึ้น อัตราการออกกลางคันของนักเรียนน้อยลง นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนมากขึ้น และสถานศึกษามีความพร้อมที่จะจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาล

๔. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เนื่องจากโรงเรียนสาธิต มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัย ดังนั้น ในการบริหารจัดการ หรือการจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียน จะมีส่วนร่วมของภาคี ๔ ฝ่าย ได้แก่ ตัวแทนครู ผู้ปกครอง นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา ในการตัดสินใจร่วมกัน สำหรับการดำเนินการที่นอกเหนือจากเกณฑ์มาตรฐานการจัดสรรที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้

๕. หน่วยงานอื่น ที่รับผิดชอบการดำเนินโครงการนี้ มีการดำเนินงานในลักษณะที่เหมือนกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

คำตอบข้อที่ ๓

ขอเรียนว่า รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีมาตรการป้องกันการทุจริตในการดำเนินการตามโครงการในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับกระทรวงศึกษาธิการไปจนถึงหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการจัดสรรงบประมาณ และการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีหน่วยงานในสังกัด และหน่วยงานที่ได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

๑) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีมาตรการในการป้องกันการทุจริตในการดำเนินการตามโครงการในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยจัดทำแนวทางการดำเนินโครงการสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ให้หน่วยงานหรือสถานศึกษา ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และมอบหมายให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบ (กศน.) จังหวัด/กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบกำกับ ติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และจัดทำโปรแกรมการลงทะเบียนนักศึกษา การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรวจสอบเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ของผู้เรียน เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนในการลงทะเบียนของนักศึกษา รวมถึงมอบหมายให้หน่วยตรวจสอบภายใน จัดทำแผนความเสี่ยงและแผนการตรวจสอบการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง

๒) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ระเบียบการให้เงินอุดหนุนตามโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ กำหนดให้มีการตรวจ ติดตาม และประเมินผลการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามระเบียบในกรณีตรวจพบว่าโรงเรียนดำเนินการโดยทุจริตจะดำเนินการเรียกเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย และพิจารณาดำเนินการทางคดีตามกฎหมายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้มีการออกตรวจ นิเทศ ติดตามการใช้เงินอุดหนุนของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

๒. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เริ่มดำเนินการโครงการตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ ดังนี้

๑) จัดสรรงบประมาณรายหัวตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่จริงของสถานศึกษาในสังกัด (โดยใช้ข้อมูล ณ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๒) และโอนเงินเข้าบัญชีสถานศึกษาโดยตรง เมื่อสถานศึกษาได้รับงบประมาณจะจัดสรรเป็นค่าเครื่องแบบและอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนหรือผู้ปกครองไปดำเนินการจัดซื้อตามความต้องการแล้วนำไปเสร็จรับเงินหรือเอกสาร มาแสดงกับครูที่โรงเรียน

๒) ค่าหนังสือเรียนและค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กำหนดให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ กำหนดเป็นแนวทางการจัดซื้อหนังสือเรียน โดยตั้งคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียนในการคัดเลือกหนังสือเรียนตามบัญชีที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการภาคี ๔ ฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษา ก่อนดำเนินการจัดซื้อตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไข

เพิ่มเติมสำหรับงบประมาณค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กำหนดให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนทุกคน ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยจัดกิจกรรมวิชาการอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง กิจกรรมคุณธรรม/ลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวภาษา อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง กิจกรรมทัศนศึกษา อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง และการให้บริการสารสนเทศ ICT อย่างน้อยปีละ ๔๐ ชั่วโมง/คน การใช้จ่ายเงินงบประมาณ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ หากมีเงินเหลือจากการจัดกิจกรรม สามารถนำไปใช้จ่ายในรายการโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบร่วมกันของภาคี ๔ ฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓) การติดตาม ควบคุม กำกับ กำหนดแนวทางการติดตามกำกับ โดยพัฒนาระบบการควบคุมภายในโรงเรียน และกำหนดให้มีภาคี ๔ ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และผู้แทนกรรมการนักเรียน โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามา มีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแล สนับสนุน แก้ปัญหา ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานภายในเขตพื้นที่การศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งคณะกรรมการติดตามขั้นตอนการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

๓. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ (ปีงบประมาณ ๒๕๕๓) เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดได้ยึดถือแนวทางในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

๑) ให้สถานศึกษาดำเนินการให้สอดคล้องและสนองนโยบายโดยเคร่งครัด และให้เกิดความเสมอภาคเป็นธรรม ลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งให้ถือเป็นหน้าที่ของส่วนราชการที่จะต้องนำนโยบายของทางราชการสู่การปฏิบัติอย่างเป็นธรรม

๒) ให้สถานศึกษาคำนึงถึงสิทธิในการได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน เสมอภาค และเป็นธรรม

๓) ให้สถานศึกษาแจ้งผู้ปกครอง/นักเรียนที่มีความประสงค์จะบริจาคเงินอุดหนุน ในส่วนของค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าเครื่องแบบนักเรียน สถานศึกษาดำเนินการให้ผู้ปกครอง/นักเรียน ใช้สิทธิ์รับเงินอุดหนุนค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าเครื่องแบบนักเรียนในใบสำคัญรับเงิน จากนั้น

ให้ระบุนความประสงค์ในการบริจาคเงินให้กับสถานศึกษา ตามแนวทางการบริจาคเงินที่ได้รับสิทธิ พร้อมรายงานให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทราบ และออกใบประกาศเกียรติคุณให้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปกครอง และนักเรียนต่อไป

๔) เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้จัดสรรเงินตามจำนวนนักเรียน ตามแผนแล้ว ให้สถานศึกษาดำเนินการตามรายละเอียดของหมวดเงินที่ทางราชการได้กำหนดไว้แล้ว โดยเคร่งครัด ตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่จริง

๕) หมวดเงินที่ให้ผู้ปกครองนักเรียนมารับเงินสดไป ได้แก่ หมวดเงินค่าอุปกรณ์ การเรียน และค่าเครื่องแบบนักเรียน ให้เม็ดเงินไปถึงนักเรียน หรือผู้ปกครอง และมีการใช้จ่าย ตามนโยบายอย่างเป็นธรรม โดยให้สถานศึกษาจัดทำหลักฐานการรับ/จ่ายเงินแก่ผู้ปกครอง/นักเรียน โดยจัดทำใบเสร็จรับเงินระบุชื่อผู้รับพร้อมหลักฐานเลขประจำตัวประชาชน และให้สถานศึกษาจัดทำ หลักฐานการจ่ายเงิน เพื่อเป็นหลักฐานของสถานศึกษา และเพื่อแสดงว่าสถานศึกษาได้จ่ายเงิน งบประมาณถึงมือผู้รับตามนโยบายของรัฐบาลอย่างถูกต้องแล้ว รวมทั้งเพื่อการตรวจสอบ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และให้สถานศึกษาตรวจสอบ การใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทางราชการ โดยแจ้งให้นักเรียนหรือผู้ปกครอง ผู้รับเงิน นำหลักฐานมาแสดงต่อสถานศึกษา กรณีใบเสร็จรับเงินหรือใบสำคัญรับเงินของร้านค้าที่จำหน่าย เครื่องแบบนักเรียน หรืออุปกรณ์การเรียนตามวงเงินที่ได้รับ เพื่อแสดงว่าผู้ปกครองได้ดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ หากผู้ปกครองหรือนักเรียนไม่สามารถนำใบเสร็จรับเงิน หรือใบสำคัญรับเงิน มาแสดงได้ อาจใช้เครื่องแบบนักเรียนหรืออุปกรณ์การเรียนมาแสดงแทนได้ และให้สถานศึกษา บันทึกไว้เป็นหลักฐานก็ถือว่าได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์แล้ว

๖) ให้สถานศึกษาดำเนินการเรียกเงินของทางราชการคืนจากผู้รับเงินในกรณี ที่นำไปใช้จ่ายผิดวัตถุประสงค์หรือไม่ดำเนินการตามนโยบายของทางราชการ และกรณีใช้จ่าย ไม่ครบถ้วน โดยจัดซื้อไม่ครบถ้วนตามรายการที่ระบุไว้ในแนวทางการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

๗) การดำเนินการต้องเกิดความเป็นธรรม เสมอภาค โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผู้เกี่ยวข้องรับรู้ และต้องดำเนินการให้ทันการก่อนการเปิดภาคเรียน

๘) การติดตาม ควบคุม และกำกับ

(๑) กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาระบบการควบคุมภายในสถานศึกษา โดยกำหนดให้สถานศึกษาตั้งคณะกรรมการภาคี ๔ ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง

ผู้แทนชุมชน และผู้แทนนักเรียน อย่างน้อยผู้แทนฝ่ายละ ๓ คน เพื่อดำเนินงานตามโครงการ นอกจากนี้ยังกำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแล สนับสนุน และแก้ปัญหา

(๒) ให้ประธานอำนวยการศึกษาจังหวัด จัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานภายในเขตอำนวยการศึกษาจังหวัดที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งสอดส่อง ดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(๓) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการติดตาม และประเมินผลขั้นตอนการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียนฟรี เรียนดี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ โดยกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา และอำนวยการศึกษาจังหวัดอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การดำเนินนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างตรงเป้าหมาย

(๔) สถานศึกษาที่ดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์แล้ว สามารถนำเงินเหลือจ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตามเป้าหมายที่กำหนดและตามที่ได้รับการจัดสรรได้ ทั้งนี้ให้สถานศึกษาทำรายงาน รายการเงินเหลือจ่ายทุกรายการให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และขออนุมัติกรณีประสงค์นำเงินเหลือจ่าย ไปเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตามเป้าหมายต่อไป

(๕) สถานศึกษาที่มีปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน ให้จัดทำรายงาน หรือคำขอปรึกษาต่อผู้บริหารระดับสูง หรือตามที่เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเห็นสมควร

๔. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการบริหารจัดการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้แจ้งให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้างเป็นไปตามระเบียบพัสดุ กระทรวงการคลัง

๕. หน่วยงานอื่น ที่รับผิดชอบการดำเนินโครงการนี้ ได้มีการดำเนินงานในลักษณะที่เหมือนกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน